

ਅਪੀਲੀ ਫੋਜਦਾਰੀ

ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਪਾਸੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਅੱਗੇ

ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ — ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ— ਜਵਾਬਦੇਹ

1956 ਦੀ ਫੋਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 199।

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਕੋਡ (1860 ਦਾ XLV)—ਅਨੁਭਾਗ 149—ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਇਰਾਦਾ—ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ—'ਆਮ ਵਸਤੂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ'—ਦਾ ਅਰਥ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਸਤੂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਿਰਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਇਕੱਠ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, "ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ "ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਐਕਟ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। "ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ "ਆਮ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸਬਿਦ ਅਲੀ (1), ਬਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ (2), ਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ (3), ਰੇਕਸ ਬਨਾਮ ਜਾਰਜ ਐਡਵਰਡ ਪ੍ਰਿਰਡਮੋਰ (4), ਰਾਮ ਚਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ (5), ਗਜਾਨੰਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਰਾਜ) 6), ਯੂ.ਐਨ. ਸਿੰਘਵਰਸ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ (7), ਸੁੱਖਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (8), ਚਿੱਕਰਾਂਗੇ ਗੌੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ (9), ਅਤੇ ਰਘੂਨੰਦਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ (10), ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਐਲ. ਗੋਸਵਾਮੀ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਿਤੀ 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1956 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਐਚ.ਐਲ. ਸਿੱਬਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਹਰ ਪਰਸ਼ਾਦ, ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇਹ ਫੈਸਲਾ 1956 ਦੀ 199, 1956 ਦੀ 210, 1956 ਦੀ 238, 1956 ਦੀ 240 ਅਤੇ 1956 ਦੀ 291 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 291 ਆਫ 1956 ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਾ 149 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ।

ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 326, ਧਾਰਾ 149, ਧਾਰਾ 324, ਧਾਰਾ 149 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 323, ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਦੋ ਸਾਲ, ਇੱਕ ਸਾਲ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ। ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ 1956 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 240 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 1956 ਦਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੰਬਰ 620 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। 1956 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 199 ਵਿੱਚ,

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਜੇ (15), ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ (18) ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ, ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ, ਜੇ (45) ਹਨ। ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਾਂਗ ਨਾਲ, ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ ਤਕਵਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸੀ। ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1 ਮਈ 1955 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 12 ਮਈ 1955 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

1956 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 210 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ (72) ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ (20) ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸੋਟੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਤਕਵਾ ਸੀ। 1956 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 238 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ (60), ਜਿਸ ਕੋਲ ਬਰਛੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ (22), ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸੋਟਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਘੁੱਗਾ (20), ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸੂਆ ਸੀ। ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਮੇਖ ਵਾਲੀ ਸੋਟੀ), ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ (25), ਜਿਸ ਕੋਲ ਬਰਛੀ ਸੀ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਡਾਂਗ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦਇਆ ਸਿੰਘ (18), ਜਿਸ ਕੋਲ ਟਕਵਾ ਸੀ, ਸੁਰਜਨ। ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ (20), ਜਿਸ ਕੋਲ ਡਾਂਗ ਸੀ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ (65) ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਿਰਪਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ (20) ਜਿਸ ਕੋਲ ਡਾਂਗ ਸੀ। ਇਹ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ।

1956 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 240 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਂਸੀ (16) ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਤਕਵਾ ਸੀ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, 24 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਟ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਨਾਜ਼ੋਰ (ਮਤਲਬ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲਾ) ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 30 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1955 ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਤ 9-30 ਵਜੇ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਉਸੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। 12 ਮਈ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ, 3 ਮਈ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 12 ਮਈ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 1 ਮਈ 1955 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਥਾਣਾ ਸਦਰ ਦੇ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 14, ਰਾਤ 11-30 ਵਜੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਸਨ:-

1. ਇਕ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੰਚਾਇਤ-ਦੇਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ, ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਸੀ।

2. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਵੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ।

3. ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ (ਸਿੰਘ) ਸਾਂਸੀ ਦੇ ਘਰ ਕੁੱਕੜ ਖਰੀਦਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਮਾਂ ਨਰੈਣੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ।

4. ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਜਾਟ ਨੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ।

ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 1955 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਸਮੇਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਮਿ੍ਰਤਕ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 9, ਪਿੰਡ ਢੰਡ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੱਲੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਜੋ ਕਿ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਪਏ ਸਨ, ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ 1956 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 210 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਪੰਚ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਿਵਾਲਾ ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਛੇ ਦਾ ਇੱਕ ਫੱਟ ਮਾਰਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕੜ ਵਿੱਚ ਵੱਜਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਰਛੇ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਂਗ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਵੱਜੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ, ਉਪਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੁਰਮ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਲਲਕਾਰਾ

ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੱਟ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਅਤੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ, ਜੱਟ ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਾਂਗ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਵੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਕਵਾ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਭੱਜਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੜ ਕੇ ਪੱਲੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 14, ਰਾਤ 11-30 ਵਜੇ ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ | ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦੋ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜਕੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਲੰਬੜਦਾਰ ਅਤੇ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਘੋਗਾ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਨੂੰ ਘਰ ਅੰਦਰੋਂ ਲੱਭ ਲਿਆ। ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਹਰੋਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਈ. ਹੈ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਚਾਬੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ।

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਤਕਵਾ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਘੋਗਾ ਦਾ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸੁਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਵੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ

ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਵੀ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਾਦਰ ਵੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ 1 ਮਈ 1955 ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਤਕਵਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸੀ। ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਡਾਂਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਪਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9 ਪਹਿਲਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਮਿ੍ਰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਿਵਾਲਾ ਦੇ ਗੇਟ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰਛੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨੱਤ ਵਿੱਚ ਵੱਜਿਆ ਅਤੇ ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਂਸੀ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤਕਵਾ ਮਾਰਿਆ। ਗਵਾਹ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਉਪਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮੈਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹਾਇਕਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਲੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਵੱਲ ਘਸੀਟਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਵਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਵੱਲੋਂ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਨ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਵੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪੰਜ ਜਾਂ ਪੰਜਾਹ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਟਕਵਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਝਟਕਾ ਕਿੱਥੇ ਡਿੱਗਿਆ, ਅਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਡਿੱਗਿਆ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ, ਉਪਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਗਜ਼-ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 15, ਸਤਰ 30 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੜ ਕੇ ਖੂਹੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਵਾਲਾ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਚੌਦਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤੇ ਸ਼ਿਵਾਲਾ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਡਾਂਗ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਟ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਟਕਵਾ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ, ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਹ ਗਵਾਹ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤਰਖਾਣ ਨੇ ਉਸ (ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਟ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਅਤੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮਜ਼੍ਹਬੀ, ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਵੀ ਮਾਰੀਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹਨ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ

ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲੰਬੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਗਏ। ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਇਆ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਫਵਾਹ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਚ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਦੋ ਸੀ ਜਾਂ ਦਸ। ਉਹ ਪੰਚ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਅੱਤਲੀ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਅੱਤਲ ਅਧੀਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਰਪੰਚ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਤੀਜਾ ਗਵਾਹ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. , 11 । ਉਸ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਘੜੀਸਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ।

ਅਗਲਾ ਗਵਾਹ ਉਪਾਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 12 ਹੈ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਧੂ

ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਟਕਵਾ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਪੇਪਰ-ਬੁੱਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 47, ਲਾਈਨ 36 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ "ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖੁੰਢਾ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ"। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਸੀਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8, ਅਤੇ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 13, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਸੀਟਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਘਸੀਟਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੂਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਦੂਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਧਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਬੂਤ ਉਹੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 14, ਜਿਸਦੇ ਸਬੂਤ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਚਾਬੀ 'ਤੇ ਮਿ੍ਰਤਕਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਸੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਾ: ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ,

ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 15 ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ 9"x6"x5" ਦੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ਮਿਲੇ। ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਤਾਰਾਂ ਹੋਰ ਸੱਟਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਮਲਟੀਪਲ ਸਨ, ਕੁਝ ਚੀਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨੱਤਾਂ 'ਤੇ ਸੱਟ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਧਾਰਨ ਸਨ।

ਡਾ: ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਨੇ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ। ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਅਤੇ ਤਿੱਖੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰੱਖੀ ਗਈ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਸਨ। ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 10 ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਚੀਰੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਘਬਰਾਹਟ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਸਾਧਾਰਨ ਸਨ। ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 11 ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ-ਇੱਕ ਘੁਸਪੈਠ, ਇੱਕ ਚੀਰਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਘਬਰਾਹਟ ਜਾਂ ਸੱਟਾਂ-ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਸਧਾਰਨ ਸਨ।

ਇਹ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਜੋ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਉਪਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬਦਮਾਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਰਪੰਚ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ (ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ) ਪਤਨੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਭਗਤੂ, ਵਸਾਵਾ, ਹਰੀਆ, ਤੋਚੀ ਉਰਫ ਤਿਲੋਕ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਮੰਗੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਟਕਵਾ ਨਾਲ ਮਿ੍ਰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਮਿ੍ਰਤਕ ਦੇਹ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮਿ੍ਰਤਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੱਲੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 9, ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਰਛੇ ਨਾਲ ਮਿ੍ਰਤਕ ਨੂੰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੌਤ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮਿ੍ਰਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਰ ਦੀ ਸੱਟ ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਿ੍ਰਤਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਪਕ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਬੂਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਇਰਾਦਾ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕਤਲ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਤਲ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯੂ ਐਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ (1) ਦੇਖੋ। , ਪਰ ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਤਲ ਦੇ ਹਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਤਲ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ—

(1) ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਰਨਾ।

(2) ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਦਾ ਕਰਨਾ।

(3) ਅਪਰਾਧ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸਬਿਦ ਅਲੀ (1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਮ ਟੀਚੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਐਕਟ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਠ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਜਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਧਿਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 148 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ-ਸਮਰਾਟ (2) ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸੀ, ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਪੰਨਾ 52 'ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ -

“ਧਾਰਾ 149, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਹੈ - ਅਰਥਾਤ, ਧਾਰਾ 141 ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ: ਰੈਗ ਬਨਾਮ ਸਬਿਦ ਏਯੂ (1) - ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕੰਮ। ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਤੱਤ, ਜੋ ਕਿ ਹੈ। ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਅਪਰਾਧ

ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 149 ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕੁਈਨ ਬਨਾਮ ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ (1) ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਰ ਜੌਹਨ ਐਜ, ਸੀ.ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੰਗੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੰਗੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਐਕਟ ਦਾ ਕੰਮ।

ਰੈਕਸ ਬਨਾਮ ਜੌਨ ਰੌਇਸ (2) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-

"ਕੀ ਉੱਦਮ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ** * ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ?"

"ਘਟਨਾ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੀਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ, ਹਥਿਆਰਾਂ, ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਗਿਆਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਉਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ ਜੁਰਮ ਦਾ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ।

ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਓਲਡਨਲ ਰਸਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-

"ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਝਟਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਦਾ ਝਟਕਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਟ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰੀ ਸੀ (ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ ਰਸਲ, ਪੰਨਾ 117)"।

ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਗਜ਼ਾਨੰਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1) ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜਿੱਥੇ ਦੂਸਰੀ ਧਿਰ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਟੱਕਰ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 27 ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਧਾਰਾ 149 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਠ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਗਿਆਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਠੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 325, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, ਧਾਰਾ 149, ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਟਨਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਯੂ.ਐਨ. ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ-ਸਮਰਾਟ (1) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ? ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਜਮ ਵਰਤਿਆ। ਪੰਨਾ 225 'ਤੇ, ਬੇਨੇਟ, ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ-

"* *, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਆਮ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਤਲ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕਾਤਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ

ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ (1) ਬੋਸ, ਜੇ., ਨੇ ਪੈਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਵਸਤੂ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ ਦਿਰਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਵਸਤੂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਂਝੀਤਾ ਤੱਥ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਐਲਾਨ ਚਿੱਕਰਾਂਗੇ ਗੌੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਨਾਮ ਸਬਿਦ ਏਐਚ (3) ਅਤੇ ਬਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਘੋਸ਼ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (4) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮਿ੍ਰਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ "ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਐਕਟ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ: ਰਘੁਨੰਦਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ-ਸਮਰਾਟ (1) 'ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ "ਸਧਾਰਨ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਕਟੌਤੀਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ

ਸਭਾ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕੜ 'ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਜੋ ਕਿ 9 ਇੰਚ ਡੂੰਘੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ 17 ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂਸੀ ਲੜਕਾ ਸੀ, ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਮਾਰੀ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਪਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਘਸੀਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਮਾਮੂਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਭਾਵ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰ ਉਹ ਕੌਣ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਤਲ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 326, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਮੈਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਚਿਤ ਧਾਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਧਾਰਾ 326 ਹੈ। ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਧਾਰਾ 307, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ ਸੱਟਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਾ 307, 'ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ' ਦੇ ਤਹਿਤ

ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8 ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 326 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਂਬਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੱਟਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 324 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਗੇ।

ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਤਲ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣਾ ਕਤਲ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਧਾਰਾ 201, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਡ: ਨਗੋਂਦਰ ਭਗਤ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (1), ਅਤੇ ਉਪੇਂਦਰ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (2) ਦੇਖੋ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲੰਬੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕੈਦ ਸਨ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 342 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਸਾਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 148, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਰੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਦੰਗੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 326, 324 ਅਤੇ 323 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਸਮੇਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 326 ਤਹਿਤ ਦੋ ਸਾਲ, ਧਾਰਾ 324 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 323 ਤਹਿਤ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮਿ੍ਰਤਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਕਾਫੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ' ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ।

ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਾਂਝੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 324 ਅਤੇ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ - ਅਤੇ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ, ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ - ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ, ਉਪਾਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਅਤੇ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤਰਖਾਣ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 324, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ-ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ- ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੱਟ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ

ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਾਰਾ 324, X ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ, ਅਤੇ ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਾਟ, ਧਾਰਾ 323, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 324, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਅਤੇ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 323, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਾਂਗਾ।

ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ: -

(1) ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਧਾਰਾ 326, ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ;

(2) ਧਾਰਾ 324 ਅਤੇ 323 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾ 149, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(3) ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ;

(4) ਧਾਰਾ 342, ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ;

(5) ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(6) ਦੋਸ਼ੀ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਤਰਖਾਣ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ, ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ, ਜੱਟ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਾਟ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ,

ਗੌਰਾ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਬੂਬ ਸਿੰਘ, ਉਪਾਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਐਸ.ਜਿਸ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਸੀ, ਜੇ. -ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਿੱਤਾ ਗਿਆ ਨੀਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਓਹਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Mohit.